

se wäggew, ja sõa asjaga tuttar wallitseja riiki wõib parrandada, ja et sõdda õnnistub toob.

Wennerigi Aujärje peale astus nüüd Aleksander II, õntsa Keisri Nikolai wannem poeg, kes siis 37 aastad wanna olli. Temma olli Jummalale healt, selle raske wallitsusse astamisse tunnil kuulnud, ja ette wõtnud, selle järrel läia. „Esmalt waenlased rigist wälja!“ mõtles Temma, siis peab Minno riik kossuma, siis paranewad teie hawad, mis sõdda on lõnud“. Selle pärrast walmistas Temma omma sõa riistu ja wägge uesti, otse kui lõpmata sõawasto; agga selle ne wäega nõudis Temma üksnes rahhu teha. Kolmeteiskummend tuud pärrast sedda, kui Temma Aujärje peale astus, sai rahhu tehtud ja nüüd kulutas Keiser Aleksander omma rahwastelle, et nemmad rahhulisse tö läbbi omma waimo ja jõudu arrides, õne ja õnnistust otjiskid, temma abbi möda.

Et se sünniks, piddid paljo asju riikis teist wiisi seatud sama. Se teie surem asji olli agga se, et Wenne tallupoegade seisus parrandud saks. Sest Wenne tallopoegil ep olnud siis weel sedda õigust, mis tallopoegadel Ossi kubbermangudes ja Soome maal mittu aastad enne sedda käes olli. Reid peeti seks jammaks, mis põllud ja maad ollid, kus peal nemmad ellasid; luida põllud ja maad ühhe Herra pärrast ollid, nenda ollid ka tallopoiad Wennemaal Herrade pärrised.

Kes öiete järrele mõtleb, kui halle nende luggu

on, selle ellu pärris Herra tahtmisse all wangis on, kes ilma Herrade loata abbi-elluse ei tohhi astuda, ei lapsi omma ennese tahtmisse järrele laswatada, ei omma ellu paita wahhetada, ei ka üllepea üht wafsa maad ommaks nimmetada — se mõistab, kui suur ja tännowäärt heateggu olli, mis armulinne Keisri Herra teige Wennemaa tallopoegadelle selle läbbi teggi, et Ta neile pridust kulutas. Sest, kunni innimesel mele walda ei olle omma ellu seisuse ülle, on temma tuim ja holetu, ja mitte üks täis inimenne. Kui temmal agga melewalda on, ja kui se temma fohhus on, isgi omma ülle otssust teha, siis wastab temma isgi omma eest, siis wõib temma isgi omma õne lastuda ja ennese seisust omma tahtmisse järrele seada; temma kannab siis ka isse sedda lahju mis ta ennese peale holetuma ellu ehk rumalusse läbbi on länand. Siiski on temma priduse läbbi täieks innimeseks sanud; temma wõib sedda uut põlwe, omma ennese, ja omma perre heaks, ehk ka — parago Jummal! — turjaks prufida.

Se sündis 19. Kiiunla ku päwal 1863, et teie pärrised Wennemaal pridust kätte saiwad ja se suur teggu andis meie Keisri Herrale selle au nimme: „Lahtipeastja“.

Mi sur ka se ümbermoondamine olli, ta ep olnud mitte se ainus, temma kannule jõudsid teised, selle esimise wärelised. Kohtu seadus ju loggudusse wallitsus jaid ühhest ärra lahhutud, ja mõlle-